

Koi Gyula

EGYED ISTVÁN ÉS A MAGYAR KÖZIGAZGATÁSI JOGTUDOMÁNY¹

István Egyed and the Hungarian Science of Administrative Law

Dr. Koi Gyula PhD, tudományos munkatárs, MTA TK Jogtudományi Intézet; tudományos főmunkatárs, NKE ÁKK Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Intézet, koi.gyula@uni-nke.hu

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem megrendezte 2016-ban az Egyed István Emlékévet. Jelen tanulmány Egyed István (1886–1966) és munkássága helyét veszi vizsgálat alá a magyar közigazgatási jogtudományban. A munka Egyed professzor életművére fordít kiemelt figyelmet. A cikk történeti visszatekintő módszert alkalmaz elsődleges és másodlagos források alapján. Az első rész a professzor életművét mutatja be, és általánosságban utal műveire; a második rész pedig a másodlagos irodalomban meglévő véleményeket foglalja össze. Az esszé harmadik része Egyed egyes fontos munkáit elemzi. A konklúzió, hogy e konzervatív szerző és munkássága jelen korunkban kiemelten fontos.

KULCSSZAVAK:

alkotmányjog, Egyed István, Egyed István Emlékév, felsőoktatás, közigazgatási jog, közigazgatás-elmélet

The National University of Public Service organized the ‘István Egyed Memorial Year’ in 2016. This study looks into the life and works of István Egyed (1886–1966), Professor of Hungarian Science of Administrative Law. This work pays special attention to Professor Egyed’s oeuvre. The paper applies a historical-retrospective method on the basis of primary and secondary sources. The first part introduces the professor’s career and works in general; the second part underlines the different opinions in secondary legal literature. The third part

¹ A kézirat az MTA TK Jogtudományi Intézete Közigazgatási Jogi Kutatócsoport „Az állami szerepkörök változásának hatása a közigazgatás helyére és szerepére az állami szervek és funkciók rendszerében” elnevezésű kutatási főirány keretében készült. A kézirat lezárva: 2016. április 1.

of the essay analyses some important monographs of Professor Egyed. Our conclusion is: this conservative author and his oeuvre in the present age is extremely significant.

KEYWORDS:

administrative law, administrative theory, constitutional law, higher education, István Egyed, István Egyed Memorial Year

1. ÉLETPÁLYÁJA ÉS MŰVEI

Egyed professzor születésének 130., és halálának 50. évfordulójáról nemrég emlékezett meg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, meghirdetve 2016-ban az Egyed István Emlékévet. Ennek keretében ez a tanulmány mintegy képet kíván nyújtani arról, hogy jelenleg mit tudunk Egyed István munkásságáról. Az emlékév eseményei (konferenciák, megemlékezések) eredményei már ismertek.

Egyed István 1886. július 11-én született, és 1966. július 14-én hunyt el.² Egyetemi tanár, közigazgatási jogi és alkotmányjogi munkássága tette nevét jelentőssé. Édesapja id. Egyed István kerületi rendőrkapitány, édesanyja Búzay Erna. Testvére Lókay Ferencné Egyed Erna³ (művésznevén: L. Egyed Erna) (1884–?)⁴ grafikumművész.⁵ Az ifjú István, a későbbi professzor egyetemi képzését a Budapesti Tudományegyetemen nyerte el,⁶ 1908-ban jogtudományi doktorátust, majd egy esztendő múltán államtudományi doktori oklevelet is szerzett.⁷ Államtudományi doktorátusát *sub auspiciis regis*,⁸ azaz királyi kiüntetéssel szerezte. A kor szokásai szerint külföldi tanulmányutat (*peregrinatio academica*) is tett 1911 és 1912 között,⁹ a hosszabb tudásbővítő kutatóút német nyelvterületre irányult.¹⁰

² A kevés számú modern életrajzi feldolgozás közül a születési idő és a halálozás időpontjának kérdését tisztázza: PATYI András: *Heti gondolat: Egyed István*, NKE, Budapest, 2015, 1. Forrás: www.uni-nke.hu/hirek/2015/01/26/heti-gondolat-egyed-istvan (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.).

³ Az édesapa adataira, édesanyja és nőtestvére nevére: KOZÁK Péter: *Névpont – Egyed István*, 2013, 1. Forrás: <http://nevpont.hu/view/10235> (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.).

⁴ A korábbi források tévesen említik 1889-es születési évet. Az 1945-ös választói névjegyzék adata szerint Egyed Erna ugyanis 1884. augusztus 31-én született, és ekkoriban tanárnőként működött. 1945-ben tehát még életben volt. A korabeli választói névjegyzék adatai: *Választói névjegyzék*. Forrás: <http://archives.hungaricana.hu/hu/archontologia/46222/?query=LTAR%3DBFL> (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.).

⁵ Lókay Ferencné Egyed Erna (L. Egyed Erna) egy műcsarnokbeli csoportos kiállítására lásd az alábbi katalógust: *Őszi kiállítás*. Budapest, Műcsarnok. 1926. okt.- nov. Az 1926. évi őszi kiállítás tárgymutatója a Képzőművészek Új Társasága, a Paál László Társaság, a Szövetség Művész Társaság, valamint néhai Kémendi Jenő, L. Egyed Erna, és Makoldy József csoportos illetve emlékkiállításával, Országos Magyar Képzőművészeti Társulat – Budapesti Hírlap Nyomda, Budapest, 1926, 56.

⁶ Szerk. KENYERES Ágnes: *Magyar életrajzi lexikon I. A-K*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967, 414.

⁷ PATYI: *i. m.*, 1.

⁸ *Ki kicsoda? Kortársak lexikona*, Béta Irodalmi Rt. – Viktória Nyomda, Budapest, 1937, 133. Forrás: <http://docplayer.hu/1419907-Eber-131-ecsed-i-jogi-es-kozgazdasagi-ismeretei-gyorsan.html> (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.).

⁹ LÖVÉTEI István: Egyed István (1886–1966). In: szerk. LÖRINCZ Lajos – LÖVÉTEI István – SZAMEL Katalin: *A magyar közigazgatás-tudomány klasszikusai 1874–1947*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1988, 187.

¹⁰ E tény kimutatja: PATYI: *i. m.*, 1. Egy két évtizeddel korábbi, azonos célszágba történt jogtudósi peregrináláshoz lásd Somló Bódog (Felix von Somlo) esetében: SCHWEITZER Gábor – HALÁSZ Iván: Peregrináció Germániában. Somló Bódog a lipcei és a hallei egyetemen (1896–1897), *Jogtudományi Közöny*, 2010/6, 286–292., valamint SCHWEITZER Gábor – HALÁSZ Iván: Peregrination in Germany. Bódog Somló at the Universities of Leipzig and Heidelberg (1896–1897), *Acta Juridica Hungarica*, 2010/2, 109–121. A közigazgatási jogtudósok peregrinációira: KOI Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és közigazgatástan művelésében a kamerálisztika időszakától a Magyar-iskola koráig*, NKE, Budapest, 2014, 28., 37., 39., 56., 339–340., 345–346., 349. és az egyes releváns életrajzi adatoknál.

A jogi doktorátus után következő évben igazságügyi szolgálatba lépett:¹¹ bírósági joggyakornok (1908–1911), később törvényszéki jegyző (1912–1913), majd kúriai tanácsjegyző (1913–1914) volt Budapesten (ez utóbbi két pozíció nagy elismerést jelentett már kora ifjúságában), ezt követően bírói vizsgát tett, és kinevezték albírónak. Bírói pályája egyenes ívet mutat a továbbiakban is, először a törvényszéken bíráskodott (1915–1923), majd ítélőtáblai bíró volt (1923–1933).¹² Mindemellett 33 évesen, krisztusi korban, a vészterhes 1919-től indulóan 8 esztendőn át, az 1927-es évvel bezárólag az Igazságügyi Minisztérium Törvény-előkészítési Osztályán számos jelentős közjogi törvényjavaslat előadója. Neki köszönhető, és egyben szakelőadói pályája csúcspontjait jelenti: az alkotmányosság helyreállításáról szóló törvény (1920);¹³ a választási bíráskodás reformjáról szóló törvény (1925);¹⁴ valamint a felsőházi reformról szóló törvény (1926)¹⁵ is. Részt vett a trianoni békediktátumot (1920. június 4.) létrehozó tárgyalások előkészítésében.¹⁶

Tudományos pályáját illetően szükséges megjegyezni, hogy már hallgatókorában több pályadíjat is elnyert. E körben írt a vármegyei önkormányzat bírói védelméről szóló 1907. évi LX. törvénycikkről.¹⁷ A virilizmusról szóló 1906-os értekezésével, amely *A delegáció pénzügyi hatásköre*¹⁸ címet viselte, három éven át ösztöndíjat biztosított számára.¹⁹ 1922-ben a Budapesti Tudományegyetemen önkormányzati igazgatási tárgykörből szerzett egyetemi magántanári képesítést. Ugyanitt 1922 és 1927 között az ipari közigazgatási jog megbízott előadója (e tárgykörben két különböző kiadásban gyakorlatilag két, egymástól jelentősen különböző monográfiát tett közzé 1925-ben és 1948-ban). 1927 és 1928 között nyilvános rendkívüli tanár a Budapesti Tudományegyetemen; majd 1928 és 1935 között nyilvános rendes tanár ugyanezen *universitas* falai között. 1935 és 1948 között a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán a közigazgatási jog nyilvános rendes tanára. A Közgazdaságtudományi Kar dékáni tisztét két alkalommal is viselhette: először 1938 és 1939, majd 1947 és 1948 között is.²⁰

Számos tudományos társaság és egyesület vezetője volt. Tisztséget viselt az Országos Gyakorlati Közigazgatási Vizsgabizottságban és a Statisztikai Vizsgabizottságban.²¹

¹¹ KENYERES: *i. m.*, 414., hasonlóan: LÖVÉTEI: *i. m.*, 187.

¹² A bírói életút egyes állomásainak (és évszámainak) tisztázásához: PATYI: *i. m.*, 1.; KOZÁK: *i. m.*, 1.

¹³ 1920. évi I. törvénycikk az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről.

¹⁴ 1925. évi XXVI. törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról.

¹⁵ 1926. évi XXII. törvénycikk az Országgyűlés felsőházáról.

¹⁶ Az Igazságügyi Minisztérium Törvény-előkészítési Osztályán töltött kodifikációs tevékenység említése: KENYERES: *i. m.*, 414., valamint: LÖVÉTEI: *i. m.*, 187. Részletesebb elemzés: PATYI: *i. m.*, 1.

¹⁷ 1907. évi LX. törvénycikk a magyar királyi Közigazgatási Bíróság hatáskörének kiterjesztéséről.

¹⁸ Delegáció, azaz Közösügyi Bizottság a dualizmusban.

¹⁹ A hallgatói dolgozatokkal kapcsolatos adatok PATYI: *i. m.*, 1., valamint KOZÁK: *i. m.*, 1., illetve SOLTÉSZ István: *Bibliográfia az alkotmányról, az államról, az Országgyűlésről, a központi állami szervekről és a választási rendszerekről 1000–2014*, Országgyűlési Könyvtár, Budapest, 2015, 349. alapján voltak tisztázhatók.

²⁰ Tudományos *decorumaira* csak jelzésszerűen utal: KENYERES: *i. m.*, 414., valamint: LÖVÉTEI: *i. m.*, 187. Részletes adatok: PATYI: *i. m.*, 1., valamint KOZÁK: *i. m.*, 1.

²¹ KENYERES: *i. m.*, 414.

A Szent István Akadémia rendes tagja volt (1937), majd annak elnökévé választották (1947–1952), ez utóbbi időponttól a Szent István Társulat elnöke is volt. Emellett a Magyar Jogászegylet titkára is közel negyedszázadon át (1921–1944).²² A neves római katolikus szervezet, az Actio Catholica Országos Elnökségének tagja. A Magyar Családvédelmi Szövetség Családjogi Szakosztályának elnöke. A hágai *Institut intermédiaire internationale* is levelező tagjává választotta.²³

Gazdag irathagyatéka az MTA Kézirattárában,²⁴ valamint a Budapesti Corvinus Egyetemen, illetőleg a Budapesti Műszaki Egyetemen található.

Egyed István munkássága igen szerteágazó. Műveinek korábban nem volt teljes bibliográfiája. Ennek összegyűjtésére magam tettem kísérletet,²⁵ de a teljes életmű regisztrálása az emlékév alatt, és azon túl is folytatódik: felbukkanhatnak eddig nem ismert munkák (ez a tétel számos hazai közjogászunkra igaz egyébként). Áttekintve e teljesnek szánt, de nyilván jelen állapotában még csonka bibliográfiát, a következő kép áll előttünk tematika és számszerűségek, valamint Egyed munkásságának publikációs jellegzetességeit illetően. Monográfiáit véve alapul, érzékelhető egy erős alkotmányjogi (közjogi) vonal.²⁶ Ezt egészíti ki egy, a parlamenti jog körében született kötete.²⁷ Az életmű másik erős irányvonala a közigazgatási jog. Ezen belül is megtalálhatóak általánosabb jellegű közigazgatási jogi tankönyvek;²⁸ közszolgálati jogi;²⁹ helyi önkormányzati jogi;³⁰ valamint a szakigazgatások köréből az iparigazgatási (iparjogi) munkák.³¹ Jelen ismereteink szerint Egyed Istvánnak több mint 200 publikációja ismert, ebből 11 monografikus mű 13 kiadásban jelent meg. A képet színesíti 47 különlenyomat, 19 könyvfejezet és tanulmány, 102 folyóiratcikk, 4 nekrológ és megemlékezés, továbbá 15 recenzió. A nem monografikus publikációk témaköre szerteágazó: közszolgálati jog, helyi önkormányzati jog, törvényhatósági jog, járási jog, közigazgatási képzés, közigazgatási reform, közigazgatási bírászkodás és gyakorlat, hatásköri bírászkodás és gyakorlat, iparjog, jogalkotás, parlamentarizmus, választójog, nemzetiségi kérdés és kisebbségi jog, szabályrendeletek, államfő, hadügy, bulgarisztika,

²² Említése: KENYERES: *i. m.*, 414., PATYI: *i. m.*, 1. A részletes adatokra: KOZÁK: *i. m.*, 1.

²³ KOZÁK: *i. m.*, 1.

²⁴ PATYI: *i. m.*, 1.

²⁵ Koi Gyula: Egyed István élete és munkái, Államtudományi Műhelytanulmányok, 2016/12, 12.

²⁶ EGYED István: *Közjogi alapismertek*, Egyetemi Nyomda – Fejér Vármegye Közönsége, Budapest, 1927, XIII., (1), 239., (1), 13 t. EGYED István: *A mai közjogi berendezéseink*, Franklin, Budapest, 1923, 64.; EGYED István: *Mai közjogi berendezések*, Franklin, Budapest, 1926, 91. EGYED István: *Közjogi alapismertek*, Grill, Budapest, 1937, VI., (2), 183., (1), 1 t.; EGYED István: *A mi alkotmányunk*, Magyar Szemle Társaság, Budapest, 1943, 373., (3).

²⁷ EGYED István: *Országgyűlési összeférhetlenség*, Magyar Jogászegylet, Budapest, 1937, 344.

²⁸ EGYED István: *A magyar közigazgatási jog alaptanai*, Szent István Társulat, Budapest, 1947, 198., (1).

²⁹ EGYED István: *A közigazgatási tisztviselők képzése és képesítése*, Pápai Nyomda, Budapest, 1936, 125.

³⁰ EGYED István: *Vármegyei önkormányzat*, Eggenberger, Budapest, 1929, 468.; EGYED István: *Budapest önkormányzata*, Székesfővárosi Házinyomda, Budapest, 1936, 111. (1 t.).

³¹ EGYED István: *Iparjog*, Franklin, Budapest, 1925, 286.; EGYED István: *Iparjog*, Egyetemi Nyomda, Budapest, 1948, 282.

ruszinológia.³² Nagyobb számban jelentek meg angol,³³ francia,³⁴ német,³⁵ valamint olasz nyelvű³⁶ publikációi is.

2. VÉLEMÉNYEK MUNKÁSSÁGÁRÓL A MÁSODLAGOS SZAKIRODALOMBAN

Egyed Istvánt ma is a Horthy-korszak egyik vezető közjogásának tekintik,³⁷ így volt ez saját korában is, és így hivatkoztak rá a marxizmus-leninizmus (tudományos szocializmus) „ideológiai magasságaiból” bírálók is.³⁸

Szemel Lajos először 1974-ben, majd 1977-ben megjelent, a hazai közigazgatás-tudományt értékelő munkájában elsősorban Egyed István *A magyar közigazgatási jog alaptanai*

³² EGYED István: *Kárpátaljai autonómia (dosszié)*, kézirat, s. l., s. n., 1939–1940. Ez az anyag az MTA Kézírtárában található, az autonómiával kapcsolatos törvényjavaslat előkészítője Egyed volt. Az ő munkája alapján állította össze Vasas Géza a ruszin autonómiáról szóló munkáit. Erre lásd: PATYI: *i. m.*, 3.

³³ EGYED István: The modern corporative system and the Hungarian Constitution, *Hungarian Quarterly*, 1936/1.

³⁴ EGYED István: La constitution hongroise après la guerre mondiale, Budapest, *La Nouvelle Revue de Hongrie*. 1933/1. EGYED István: L'équilibre du pouvoir législatif et de pouvoir exécutif en Hongrie, *La Nouvelle Revue de Hongrie*, 1937.; EGYED István: La politique hongroise des nationalités, *Société de la Nouvelle Revue de Hongrie*, 1943/2.; EGYED István: Apponyi et le droit public. In: À la mémoire du Comte Albert Apponyi. Son rôle dans la politique internationale ses voyages en Amérique, Société la Nouvelle Revue de Hongrie – Athenaeum, Budapest, 1943, 21–38.

³⁵ EGYED István: *Die heutigen staatsrechtlichen Einrichtungen Ungarns*, (Klny. az Ungarischen Jahrbücherből), Vereinigte Wissenschaftliche Verleger, Berlin, 1923, 220–234.; EGYED István: *Ungarisches Staatsangehörigkeitsgesetz*, (Klny. a Zeitschrift für Ostrecht 495–506.), Heyman, Berlin, 1930, 12.; EGYED István: *Das ungarische Komitat*, Gruyter, Berlin-Leipzig, 1930, 11., (1); EGYED István: Die ungarische Staatsbürgerschaft, *Zeitschrift der Akademie für deutsches Recht*, 1936/1.; EGYED István: *Das Staatsangehörigkeitsrecht des Königreichs Ungarn*, (Klny.), S. n., Budapest, 1937, 31.

³⁶ EGYED István: *La costituzione dell'Ungheria dopo la guerre mondiale*, Instituto Editrice Scientifico, Milano, 1929, 26.; EGYED István: *Il „comitato” ungherese*, Annuario di Diritto Comparato e Instituto di Studi Legislativi, (Klny.), S. n., Roma, 1930, 13., (3).

³⁷ „[...] a korabeli vezető alkotmányjogászok (Tomcsányi, Molnár, Egyed).” JAKAB András: A magyar alkotmány-jog-tudomány története és jelenlegi helyzete. In: szerk. JAKAB András – MENYHÁRD Attila: *A jog tudománya. Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal*, HVG-Orac, Budapest, 2015, 166., 45. lábjegyzet.

³⁸ „(Világhy Miklós, az ELTE ÁJK dékánja) Túlzásnak tartja azt, hogy Moór a Horthy-rendszer hivatalos jogtudósa lenne, mert a hivatalos jogtudósok Egyed, Tomcsányi, Illés stb. voltak.” „(Halász Pál, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogelmélet Tanszékének vezetője) Egyed *Vármegyei közigazgatás* c. könyvében foglalkozik a szovjetekkel is. Munkájának ez a része a budapesti törvényszék elnöke számára a népbiztosi per anyagához készített feljegyzés, melynek kézírata a Munkásmozgalmi Intézetben található. Azt hiszem, nem pusztán arról volt szó, hogy a tudományos munka a tételes jog anyagának tárgyalásával töltött be szolgálati szerepet, hanem arról is, hogy nem egy ilyen közvetlen politikai jellegű alátámasztás is történt.” VARGA Csaba: *A Horthy-fasisztizmus állam- és jogbölcsélete. Az ELTE ÁJK tanácsülésén 1955. január 29-én rendezett vita Szabó Imre készülő könyvének [A burzsoá állam- és jogbölcsélet Magyarországon] IX. fejezetéről*, é. n. Forrás: <http://jesz.ajk.elte.hu/varga19.html> (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.).

A jegyzőkönyvi szövegben rögzített álláspont nyilvánvalóan felelősség-hárítás Világhy részéről, nevezetesen, hogy „hivatalos jogtudós” csak közjogász lehet (jogelmélet-tudós és magánjogász természetesen még véletlenül sem). Ez az érv a rendszerváltás körüli vitákban is megjelent (nem feltétlenül nyilvános elemként).

című 1947-es kötetét elemzi. Szerinte Egyed inkább közjogász (alkotmányjogász) volt, mint közigazgatási jogász, bár közjogi témájú nagyobb lélegzetű munkái mellett önkormányzati jogi monográfiáit is említi.³⁹ Nyilván emellett foglalkozott a köztisztviselők képzésével és képesítésével, és iparjoggal (iparigazgatással) is. Nézetem szerint nagyjából azonos mértékben foglalkozott a monográfiák szintjén alkotmányjogi, valamint közigazgatási jogi, és kisebb mértékben egyéb jogi kérdésekkel. Számításaim szerint könyvfejezetek, tanulmányok, folyóiratcikkek szintjén mintegy 75 közigazgatási jogi, 30 alkotmányjogi és 75 egyéb jogi (főként parlamenti jogi, kisebbségi jogi, és választójogi) közleménye ismert. Így első sorban Egyed közigazgatási jogász, bár erős az alkotmányjogi és egyéb jogi munkássága is. Szamel alapvetően pozitívan tekint kutatói attitűdjére,⁴⁰ bár a művet csak vázlatosnak tekinti.⁴¹

Csizmadia Andor magyar közigazgatás fejlődését vizsgáló műve ugyan kevésbé foglalkozik a közigazgatás tudományos kutatásával,⁴² de a kis számú ismertetett és értékelt életmű között is kiemelkedő terjedelemben foglalkozik Egyed Istvánnal, akit olyan konzervatív szerzőnek tart, aki nagy igazságügyi (közigazgatási jogi törvényelőkészítési) tapasztalatai mellett predesztinálva volt arra, hogy a legkonzervatívabb magyar közigazgatási intézmény, a vármegye monográfusa legyen, és a két világháború között e témakör egyik legszorgalmasabb szakértője volt, akárcsak a közigazgatási képzés-továbbképzés témakörnek is.⁴³

A Lövétei István által jegyzett válogatás kihagyta a vármegye monográfia valamely fejezete közzétételének lehetőségét, mivel Ereký monográfiáját ehhez képest fontosabbnak, gazdagabbnak érzi. Egyed 1947-es tankönyvét „meglehetősen vázaltszerűnek” tartja Szamelhoz hasonlóan.⁴⁴

³⁹ SZAMEL Lajos: *A magyar közigazgatás-tudomány*, Közgazdasági- és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1977, 100.

⁴⁰ „Ő tehát mint kutató tudós, nem vehető egy kalap alá Ladikkal és Eszláryval, akik közigazgatási jogi irodalmat műveltek úgy, ahogy azt már jellemeztük. 'A magyar közigazgatási jog alaptanaí' is azt tanúsítja, hogy Egyed tanulmányozta és fel is dolgozta a közigazgatás-tudomány hazai és külföldi irodalmát, s törekedett az összes fontosabb irányzatokból kiemelni azt, amit munkája rendeltetése szerint leginkább szükségesnek vélt.” SZAMEL: *i. m.*, 101.

⁴¹ „Mindezt azonban egységes rendszerbe foglalnia már csak azért sem sikerülhetett, mert a tankönyv kis terjedelme kizárta, hogy rendszeres feldolgozást adhasson benne a közigazgatási jog, a közigazgatási politika és a közigazgatás-tudomány (Magary által feltárt) lényeges kérdéseiről. Így a könyv inkább csak a közigazgatás-tudomány vázlata lett, mintsem a közigazgatás jogának alaptana.” Uo.

⁴² CSIZMADIA Andor: *A közigazgatás-tudományok a magyar felsőfokú oktatásban*. In: CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976, 11–20.

⁴³ „Egyed István mintegy két évtizedet töltött igazságügyi szolgálatban, s az igazságügyi minisztérium törvényelőkészítő osztályán (a Tanácsköztársaság alatt is) különösen a közigazgatási vonatkozású törvényjavaslatokkal foglalkozott. Konzervatív beállítottsága szinte predesztinálta, hogy a legkonzervatívabb magyar közigazgatási intézmény, a vármegye monográfusa legyen, s e munkája biztosította számára a magántanári habilitációt, majd a tanszéket. A két világháború közötti korszakban az önkormányzatok védelmének talán legszorgalmasabb tollforgatója, aki Budapest önkormányzatáról is önálló munkát jelentetett meg. Végül sok tanulmányt írt a közigazgatási képzésről, melyekben saját egyetemének képzési rendszerét előtérbe állította.” CSIZMADIA: *i. m.*, 16.

⁴⁴ LÖVÉTEI: *i. m.*, 187.

Tamás András a közigazgatás-elmélettel, valamint a közigazgatási jog elméletével foglalkozó 21. századi munkák szerzői közül egyedül foglalkozik érdemben Egyed István személyével.⁴⁵ Kiemeli, hogy a közigazgatási jog tantárgyat gyakorlatiasan, alaptanszerűen foglalta össze.⁴⁶ (Sokkal később a Lőrincz Lajos-i életmű vonatkozó darabja is ezt a módszert követi majd).⁴⁷ Tamás András markáns véleményében jelzi, hogy a könyvéhez különös részt nem író Egyed alapvetően kodifikátor, és nem teoretikus. Minden mondata átgondolt, a hatályos jog szerinti, és amit leír az nem a fantázia szülötte, vagyis nem filozófia, hanem tény, és a könyv maga jól érthető forrás.⁴⁸

Tény, hogy az Egyed-életmű talán érdemtelenül kevéssé volt elemezve a hazai közigazgatás-elméleti, valamint elmélettörténeti művekben (kisebb szerzők esetében a helyzet még ennél is rosszabb). Véleményem szerint az eddig született értékelések közül talán Tamás András diagnózisa a leginkább követendő.

3. EGYES MUNKÁINAK ELEMZÉSE

Terjedelmi okokból csupán két korábban idézett monográfiát, *A mi alkotmányunk* (1943), valamint *A közigazgatási jog alaptanai* (1947) műveket elemzem.

A mi alkotmányunk talán Egyed alkotmányjogi főművének tekinthető. A kötetrel kapcsolatban érdekes címbeli „jogfolytonossági” információ, hogy egy, a megírásakor (2006) hatályos alkotmány szakaszainak szakemberek által közérthetően írt fejezeteit, illetve laikus értelmiségiek eszmefuttatásait összefogó kötet Egyed könyvét élteti tovább.⁴⁹ Az Egyed-féle könyv legfontosabb tézisei már az előszóban⁵⁰ olvashatók. A kötetben Egyed nem egy újabb magyar közjogot kíván írni, hanem a jogtételek kimerítő feldolgozása helyett az alkotmány szellemiségét, jellegzetes vonásait kívánja feltárni, hiszen az alkotmány „[...] a magyar nemzeti lélek hatalmas alkotása, a nemzeti kultúra értékes bizonyítéka”. A kötet tehát nem annyira ismerteti, mint inkább jellemzi az alkotmányt.⁵¹ Utal a magyar nemzet híres közjogi érzékére, amelynek az „ezeréves törvénytár” kötetei ékes bizonyítékai, mint ahogy

⁴⁵ Az egyéb közigazgatás-elméleti tankönyvekben és nagymonográfiákban vagy egyáltalán nincs rá utalás, vagy csak érintőlegesen. Utóbbira példa: Kor: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése...*, i. m., 143., 299. Itt Egyed azért nem szerepelt, mert 1947-es közigazgatási jogi tankönyve alapján az 1945 utáni, de még a kommunizmus előtti néhány könyvvel jellemezhető korszakba tartozik, melynek elemzése a könyv folytatásában várható.

⁴⁶ TAMÁS ANDRÁS: *A közigazgatási jog elmélete*, Szent István Társulat, Budapest, 2010, 75.

⁴⁷ LŐRINCZ LAJOS: *A közigazgatás alapintézményei*, HVG-Orac, Budapest, 2010, 389.

⁴⁸ TAMÁS: i. m., 76.

⁴⁹ FŐSZERK. TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ: *A mi alkotmányunk. Vélemények és elemzések Magyarország Alkotmányáról*, CompLex Wolters Kluwer, Budapest, 2006, 548.

⁵⁰ EGYED: *A mi alkotmányunk...* i. m., 5–8.

⁵¹ Uo., 5.

annak is, hogy mindez nagyon kevés nemzet sajátja.⁵² „*A mi alkotmányunk*” cím egyben arra is utal, hogy az alkotmány az egész nemzet, tehát mindannyiunk közös kincse.⁵³

A kötet szerkezete nem könnyen áttekinthető, és számos témát vonultat fel. Két részre osztható. Nem egyszerű a két rész tartalmát körvonalazni, mivel a kötet valójában nem annyira a tételes jogot tükrözi, mint inkább valamiféle alkotmánykarakterológiát. Az első rész tekinthető alaptani résznek;⁵⁴ a második rész a különös jogintézményi résznek.⁵⁵ A két részt illetően csupán egy-egy témakör mélyebb elemzésére nyílik lehetőség.

Az első részből a jogállamiság témakörét⁵⁶ elemzem. Itt a jogállam egy nagyon világos jellemzésével találkozunk: „A jogállam elnevezést az olyan államra lehet alkalmazni, amelyben a jog uralkodik. Tehát nem az államfő, az egyes osztályok vagy hatóságok önkénye vagy szeszélye irányítja az állam és közegei magatartását, hanem kizárólag a törvényekben és más törvényes jogszabályokban kifejezett államakarat. A jogszabály az a zsinórmérték, amelyhez minden cselekvést mérnek, és amelynek érvényesülését feltétlenül biztosítják. A jogállamban az egyesek jogai pontosan meg vannak állapítva, a hatóságok hatásköre világosan el van határolva. A jogállam tehát ellentéte a rendőrállamnak és az állam fejlődésének magasabb fokát képviseli. Az utóbbi időben gyakran hallani a fel fogást, mintha a jogállam kifejezés egy múlt korszakra lenne jellemző, s ma olyan új kor küszöbén állunk, amelyben csak a siker lehet az irányadó, s a sikernek sem jogszabályok, sem szerzett jogok nem lehetnek akadályai.”⁵⁷ A kiindulási tételek és a diagnózis igen figyelemreméltó. Nyilván persze hozzá kell tennünk, hogy az uralkodó jog (azaz a jogállam jogát kitevő jogszabálytömeg) nem alapulhat a jogegyenlőség megsértésén, vagy más megengedhetetlen különbségtételen, illetve az ilyesféle gyakorlat nyilván jogszabályi felhatalmazás

⁵² Uo., 6.

⁵³ Uo., 7.

⁵⁴ A témakörök: A magyar föld (9–15.); A magyar nemzet (16–23.); A magyarság politikai jelleme (24–30.); Magyar állam és magyar alkotmány (31–40.); A magyar alkotmány történeti alkotmány. Jogfolytonosság (41–50.); A magyar alkotmány forrásai (52–59.); Szent István államalkotása (60–71.); A magyar alkotmány fejlődése (72–81.); A Szent Korona-tan (82–88.); Az 1848. évi törvények (89–95.); A mai közjogi helyzet (96–104.); Az állami függetlenség és nemzetközi jogalanyiség: Az Ausztriához való kapcsolat (105–115.); A területi épség és egység (116–123.); A magyar állampolgárság (124–133.); A rendiség a magyar alkotmányban (134–143.); Állampolgári jogegyenlőség. Nemzetiségi szabadság (144–152.); A magyar állam keresztény jellege: Vallásszabadság (153–163.); Szabadság, alkotmányosság (164–174.); Sajtószabadság (175–184.); A magyar állam jogállam (184–195.).

⁵⁵ A magyar állam királyság (196–206.); A magyar király hatásköre (207–217.); A király helyettesítése: A nádori intézmény (218–226.); A kormányzói intézmény (227–237.); Országgyűlési rendszer /parlamentarizmus/ (238–249.); Az Országgyűlés szerkezete; kéttáblás rendszer (250–255.); Országgyűlési választójog (256–263.); Képviselőválasztási eljárás és bíráskodás (264–272.); Az országgyűlés felsőháza (273–283.); Mentelmi jog és összeférhetetlenség (284–298.); Az országgyűlés hatásköre (299–309.); Végrehajtó hatalom: Miniszterium (310–319.); A törvényhozó hatalom és a végrehajtó hatalom egyensúlya (320–332.); Önkormányzat. Vármegye (333–342.); Honvédelem (343–353.); A magyar alkotmány helye az alkotmányok rendszerében (354–365.); Jegyzetek (366–373.).

⁵⁶ EGYED: *A mi alkotmányunk... i. m.*, 184–195.

⁵⁷ Uo., 184.

nemlétében is tilos.⁵⁸ A jogállam múltbéli jellegét és a siker összekapcsolását vonatkoztatjuk a Magyary–Szontagh–Egyed vitára is (arra történő reflektálásképpen), bár e disputa ismertetése egy kisebb monográfiát igényelne,⁵⁹ itt elég azt leszögezni, hogy a vita résztvevői részben nem ugyanazt a nyelvet beszélték, részben pedig kölcsönösen félre is értették a különböző érveléseket (és egymást).⁶⁰

A második részből a magyar alkotmány helye az alkotmányok rendszerében⁶¹ tárgykörét vizsgáljuk. Egyed kiindulása Conrad Bornhak egy 1935-ben megjelent *Genealogie der Verfassungen* című tanulmánya, amely az alkotmányoknak úgy adja „leszármazás-tanát”, hogy abba az angol és a magyar történeti alkotmány nem illeszthető be. Ugyanekkor Egyed Bornhak ötös csoportosítását nem tartja teljesen elvetendőnek. Ennek alapján létezik az USA alkotmány (1787) rendszere; a francia alkotmány (1791) „iskolája”; a két újabb francia alkotmány rendszerét (1814, 1830), illetve a belga alkotmány (1831) csoportját. Bornhak tehát számos alkotmányt köt ezen csoportokhoz, amelyek egyik vagy másik alapalkotmány-típusból származtathatók.⁶² Ugyanakkor az első világháború után számos ország kapott új (nyilván kartális) alkotmányt: Németország (1919); Finnország (1919); Ausztria (1920); Csehszlovákia (1920); Észtország (1920); Izland (1920); Jugoszlávia (1921); Lengyelország (1921); Írország (1922); Lettország (1922); Litvánia (1922); Románia (1923); Oroszország (1924); Törökország (1924); Albánia (1925); Görögország (1927), így Európa országainak fele mintegy 10 esztendő alatt lecserélte alkotmányait. Ezek az alkotmányok a világháború előtt is fennálló liberális-demokratikus eszméket, az emberi jogok rendszerének és az általános választójognak a kiépítését hangsúlyozzák, és általában közársasági államformát vezetnek be. Azonban az 1919-ben indult alkotmányozási hullámot egy új alkotmányozási hullám követte 1928-tól, mégpedig Mussolini olasz fasiszta alkotmányának, majd Hitler 1933-as nemzetiszocialista alkotmányának hatására. (Az olaszt követte az 1928-as litván alkotmány.) Említhető a portugál alkotmány (1933); az észt alkotmánynovella (1933); az osztrák (1934) és a lengyel alkotmány (1935). 1943-ban folyamatban volt a finn, a horvát, román és a spanyol alkotmány totalitárius mintára történő átalakítása.⁶³ A demokratikus alkotmányok gyakran csak részletekben térnek el egymástól, míg a totalitárius alkotmányok többféle jellegzetességet mutatnak Egyed szerint. A liberális és demokratikus alkotmányok (és államok) olyan engedékenyek voltak, hogy még az államellenes cselekményekre készülőkkel, az állam belső ellenségeivel is elfelejtettek leszámolni. (A szovjet alkotmányt is ide sorolták egyes tájékozatlanabb külföldi szerzők!) Ugyanekkor

⁵⁸ Ehhez adalékként: SCHWEITZER Gábor: Az alkotmányjog-tudomány képviselőinek reflexiói az ún. zsidótörvényekre 1938 és 1943 között. *Állam- és Jogtudomány*, 2014/4, 77–96.

⁵⁹ A vita vázlatos ismertetésére: JAKAB András: *A közigazgatási jog tudománya és oktatása Magyarországon*. In: szerk. JAKAB András – MENYHÁRD Attila: *A jog tudománya. Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal*, HVG-Orac, Budapest, 2015, 200–201.

⁶⁰ MAGYARY Zoltán: Két korszak mezsgyéjén: jogállam – a cselekvő állam, *Bányászati- és Kohászati Lapok*, 1939/3, 109–110. (Magyary Zoltán Mérnökpolitikai Társaságban megtartott előadásának kivonata.)

⁶¹ EGYED: *A mi alkotmányunk... i. m.*, 354–365.

⁶² Uo., 354–355.

⁶³ Uo., 356–358.

e kettős felosztás ellenében rámutat, hogy voltak olyan államok, amelyek ragaszkodtak régi alkotmányukhoz (Anglia, Finnország, Svájc, Svédország). A szerző nem mondja ki világosan, de ebben a tekintetben Magyarország ezekhez az államokhoz áll közelebb. Egyed ehelyett jobban hangsúlyozza a magyar történeti alkotmány önálló jegyeit (természetesen van helye negyedik kategóriának is). Kiemeli, hogy „bennünket egész múltunk az abszolútizmus elleni küzdelemre kötelez” és „a magyar gondolkodástól a diktatúra mindig is idegen volt”. Idegen tőlünk az önálló gondolkodást és kritikát megsemmisíteni törekvő rendszer. Az egypártnak, mozgalomnak (*Bewegung*) az államszervezetbe történő beépítését ellenzi, „mert ez a kommunizmus bizalmi rendszerét kelti életre”, és megszünteti a közigazgatás pártatlanságának nagy erkölcsi értékét. Azaz a magyarság nem követheti más népek szellemi mozgalmait (fasizmus, náciizmus). Ugyan az alkotmányosság tisztelete sok országban csorbult, a jog eszméje elhomályosult, de nekünk nagy erkölcsi értékünkéből, a magyar alkotmányosság eszméiből kell táplálkoznunk.⁶⁴

A *közigazgatási jog alaptanai* című mű egyfajta három elemű hiányzó láncszemsorozat egyik tagja, amely a gyakorlatilag 1842, Zsoldos Ignác fellépése óta megszakítatlan, és fejlődő magyar közigazgatási jogi tudományművelés, és az új korszakot jelentő államigazgatási jogias korszak (1949–1989) merőben új alapokon nyugvó gondolatisága között helyezkedik el az 1945 és 1948–1949 közötti átmenetben. A másik két könyvet Csizmadia Andor és Karcsay Sándor,⁶⁵ valamint Szontagh Vilmos⁶⁶ nevéhez köthetjük. Csizmadia és Karcsay 1946-ban, Egyed 1947-ben, Szontagh 1948-ban megjelenő műve a közigazgatási jogi dogmatikai gondolkodás (és egyáltalán a közigazgatási jog) utolsó fellángolását jelentették egy merőben új, némely dolgokban előzmény nélküli, de olykor a régire építkező ideologikus „államigazgatási jogi korszak” negyven évnyi regnálásával (és ezt követően – részbeni – továbbélésével) szemben.

Egyed 1947-es közigazgatási tankönyve egyáltalában nem vázlatos, inkább tömör és nagyon veretes szövegű, igen nagy tudományos töménységű, még közigazgatási szakemberek számára is a legnehezebb szövegek között van (nem azért, mert Egyed túl bonyolultan fogalmazott volna, hanem arról lehet szó, hogy az elméleti melletti mély tételes jogi tudás kissé sötétebbé tette stílusát a megszokottnál). Jellemző e kötetre is a bonyolult, 107 szakaszra tagozódó felosztás, innen csak a nagyobb egységek ismertetésére van mód. Az igen érdekesítő alapvetést⁶⁷ követi a központi közigazgatás,⁶⁸ majd a helyi igaz-

⁶⁴ Uo., 359–363.

⁶⁵ CSIZMADIA Andor – KARCSAY Sándor: *Magyarország közigazgatása*, Budapest Székesfővárosi Irodalmi és Művészeti Intézet, Budapest, 1946, 182.

⁶⁶ SZONTAGH Vilmos: *A közigazgatási jogtudomány tankönyve*, Debreceni Tudományegyetemi Nyomda, Debrecen, 1948, 148.

⁶⁷ EGYED: *A magyar közigazgatási jog alaptanai... i. m.*, 8–37.

⁶⁸ Uo., 38–73.

gatás ismertetése,⁶⁹ valamint a közszolgálat vizsgálata;⁷⁰ a közigazgatás eszközei;⁷¹ valamint a közigazgatási eljárás.⁷²

Itt is csupán két témakör vizsgálatára nyílik mód. Az alaptani részből figyelmet érdemel a közigazgatás tudományával foglalkozó pont⁷³ (mivel ezt a jogi tankönyvek nem kellően vizsgálták). Maga a felosztás is érdekes. A közigazgatás tudományát közigazgatási jogra és közigazgatástanra osztja alapvetően. A közigazgatási jog esetében az anyagi, alaki, szervezési (!) és eljárási szabályokat sorolja fel. A közigazgatástanra olyanként utal, mint amely a közcselekvések rugóit és érdemi tartalmát tárja fel, kiemelve a közigazgatás gazdasági, kulturális, és szociális jelentőségét. A közigazgatástanak a közigazgatási jog háttérét, az életviszonyokat kell megvilágítani, a közigazgatás feladatait és a megvalósítás eszközeit pedig ismertetni. A közigazgatástan megalapítójaként Benthamot nevezi meg,⁷⁴ és legkiválóbb képviselőjének Lorenz von Steint festi le. Közigazgatási jellegű tudományként emlékezik meg a közigazgatás-történetről, a közigazgatási statisztikáról, valamint a közigazgatási politikáról. A közigazgatás-tudomány szerinte felosztható a szakigazgatási ágak szerint is, a pénzügyi igazgatási tudományt, a szociálpolitikát, az iparügyet, a közlekedésügyet önálló, kivált ágazatoknak tartja. A közigazgatás-tudomány segédtudományaként ír a bölcséleti – és társadalomtudományokról, ahol főleg az erkölcsstan és a lélektan tudományát tartja alapvetőnek. Érdekes, hogy a jogbölcsélet és a magánjog által „megihletten” a közigazgatás „igazi jogtudománnyá fejlesztői” közül hazánkban Erekyt és Tomcsányit jelöli meg. A közigazgatástan meghonosítója szerinte Concha,⁷⁵ míg a „racionalizálási irány”, amely a gazdasági és technikai szempontokat helyezi előtérbe, Magyar névéhez fűződik.

A közigazgatási eljárás általános kérdései körében⁷⁶ a közigazgatási eljárást a közigazgatás működési módjaként jellemzi, amely több közigazgatási tény vagy cselekedet (aktus)

⁶⁹ Uo., 74–163.

⁷⁰ Uo., 164–177.

⁷¹ Uo., 178–182.

⁷² Uo., 183–198.

⁷³ Uo., 32–34.

⁷⁴ Ez nem egészen egyértelmű. Concha valóban úgy festi le Benthamot, mint aki 1832-ben *Anarchial Fallacies* című munkájában foglalkozott közigazgatástani kérdésekkel (éppen azért, mivel Franciaországban ez hiányzott, és a francia közigazgatás gépszerűségét, és elvont emberi jogi nézeteit tette nevetségessé). Ugyanakkor Németországban Robert Mohl 1832-es *Die Polizeiwissenschaft* című műve még a kameralisztika talaján állt, de már a közigazgatástannal is foglalkozott (hasonlóan Karvasy Ágosthoz). Ugyanakkor az olaszoknál „vegyes irányban” közigazgatási joggal és közigazgatástannal is foglalkoztak az 1870-es évekig, itt Gian Domenico Romagnosi *Principi fondamentali di diritto amministrativo* című kötete már 1814-ben megjelent. CONCHA Győző: *Politika II. Közigazgatástan*, Grill, Budapest, 1905, 230–245.

⁷⁵ Concha elsősorban a hazai közigazgatástani irány vezéralakjának tekintendő. A közigazgatási jog 1842-es, művek szintjén történő megjelenését (Zsoldos Ignác) szinte évre pontosan követte 1843-ban a közigazgatástan megjelenése (Karvasy Ágoston), amely Kautz Gyula, Grünwald Béla, Kerkapoly Károly és Szilágyi Dezső révén Concha előtt is folyamatosan *mainstream* tudományos irányvonal volt Magyarországon. (Szellemi elődjeként főként az 1777-től monografikusan is művelt közigazgatási fókuszú hazai scientia politica/Polizeiwissenschaft tekinthető, ennek egyetemi tantárgyi utóda volt a Politika (alkotmánytan és közigazgatástan) tantárgy egészen 1948-ig. Tágabb értelemben már a hazai Polizeiwissenschaft is rátapintott egyes közigazgatási jogi problémákra).

⁷⁶ EGYED: *A magyar közigazgatási jog alaptanai... i. m.*, 183–184.

egymásutánja, folyamata. A közigazgatási funkció jellege szerint lehet döntő jellegű, döntést előkészítő vagy utólag ellenőrző (felülbíró) tevékenység. A közigazgatás tevékenysége lehet még határozó (az állam akaratát megállapító) és foganatosító (végrehajtó jellegű) működés. A közigazgatási cselekmények lehetnek hatósági aktusok, ahol a közigazgatási szerv az állam nevében impériummal (az államhatalmat gyakorolva) lép fel; míg a jogügyleti aktus esetében éppen olyan szerződő fél, mint a magánosok. Más, amikor két (vagy több) fél áll egymással szemben a közigazgatási eljárásban, és más, amikor egy ügyfél és a hatóság adja az eljárás személyi oldalát. Azaz a közigazgatási eljárás a más eljárásokhoz képest kevésbé egyöntetű, így olyan egységes és részletes perrend, mint a büntetőperben vagy a polgári perben nem lehetséges. „Addig is, amíg a közigazgatási rendtartás szabályai megállapítást nyernek, a polgári perrendtartás elvei és szabályai nyerhetnek kiegészítő alkalmazást.” A közigazgatási per tekintetében jogalkotásunk immár új utakat nyitott e téren a tudományos gondolkodás számára, mind az önálló közigazgatási perrendtartás elfogadásával, mind a Közigazgatási Felsőbíróság újrafelállításával.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. CONCHA Győző: *Politika II. Közigazgatástan*, Grill, Budapest, 1905, 230–245.
2. CSIZMADIA Andor – KARCSAY Sándor: *Magyarország közigazgatása*, Budapest Székesfővárosi Irodalmi és Művészeti Intézet, Budapest, 1946.
3. CSIZMADIA Andor: A közigazgatás-tudományok a magyar felsőfokú oktatásban. In CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976.
4. EGYED István: *Das ungarische Komitat*, Gruyter, Berlin-Leipzig, 1930, 11., (1)
5. EGYED István: *A közigazgatási tisztviselők képzése és képesítése*, Pápai Nyomda, Budapest, 1936.
6. EGYED István: *A magyar közigazgatási jog alaptanai*, Szent István Társulat, Budapest, 1947.
7. EGYED István: *A mai közjogi berendezéseink*, Franklin, Budapest, 1923.
8. EGYED István: *A mi alkotmányunk*, Magyar Szemle Társaság, Budapest, 1943.
9. EGYED István: Apponyi et le droit public. In: *À la mémoire du Comte Albert Apponyi. Son rôle dans la politique internationale ses voyages en Amérique*, Société la Nouvelle Revue de Hongrie – Athenaeum, Budapest, 1943, 21–38.
10. EGYED István: *Budapest önkormányzata*, Székesfővárosi Házinyomda, Budapest, 1936.
11. EGYED István: *Das Staatsangehörigkeitsrecht des Königreichs Ungarn*, S. n., Budapest, 1937.
12. EGYED István: *Die heutigen staatsrechtlichen Einrichtungen Ungarns*, (Klny. az Ungarischen Jahrbücherből), Vereinigte Wissenschaftliche Verleger, Berlin, 1923.
13. EGYED István: Die ungarische Staatsbürgerschaft, *Zeitschrift der Akademie für deutsches Recht*, 1936/1.
14. EGYED István: *Iparjog*, Franklin, Budapest, 1925.
15. EGYED István: *Iparjog*, Franklin, Budapest, 1948.
16. EGYED István: *Kárpátaljai autonómia (dosszié)*, kézirat, S. l., S. n., 1939–1940.
17. EGYED István: *Közjogi alapismeretek*, Egyetemi Nyomda – Fejér Vármegye Közönsége, Budapest, 1927.
18. EGYED István: *Közjogi alapismeretek*, Grill, Budapest, 1937.
19. EGYED István: *L'équilibre du pouvoir législatif et de pouvoir exécutif en Hongrie*, *La Nouvelle Revue de Hongrie*, 1937.
20. EGYED István: La constitution hongroise après la guerre mondiale, Budapest, *La Nouvelle Revue de Hongrie*. 1933/1.
21. EGYED István: *La costituzione dell'Ungheria dopo la guerre mondiale*, [Németből fordította Giovanni Tommasini], Milano, Istituto Editrice Scientifico. 1929.
22. EGYED István: La politique hongroise des nationalités, *Société de la Nouvelle Revue de Hongrie*, 1943/2.
23. EGYED István: *Mai közjogi berendezések*, Franklin, Budapest, 1926.
24. EGYED István: *Országgyűlési összeférhetlenség*, Magyar Jogászegylet, Budapest, 1937.
25. EGYED István: The modern corporative system and the Hungarian Constitution, *Hungarian Quarterly*, 1936/1.
26. EGYED István: *Ungarisches Staatsangehörigkeitsgesetz*, (Klny. a Zeitschrift für Ostrecht 495-506.), Heyman, Berlin, 1930.
27. EGYED István: *Vármegyei önkormányzat*, Eggenberger, Budapest, 1929.
28. JAKAB András: A közigazgatási jog tudománya és oktatása Magyarországon. In: szerk. JAKAB András – MENYHÁRD Attila: *A jog tudománya. Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal*, HVG-Orac, Budapest, 2015, 193–217.
29. JAKAB András: A magyar alkotmányjog-tudomány története és jelenlegi helyzete. In: szerk. JAKAB András – MENYHÁRD Attila: *A jog tudománya. Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal*, HVG-Orac, Budapest, 2015, 159–192.
30. Szerk. KENYERES Ágnes: *Magyar életrajzi lexikon I. A-K*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967.
31. *Ki kicsoda? Kortársak lexikona*, Béta Irodalmi Rt. – Viktória Nyomda, Budapest, 1937. Forrás: <http://docplayer.hu/1419907-Eber-131-ecsed-i-jogi-es-kozigazdasagi-ismeretei-gyorsan.html> (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.)

32. KOI Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és közigazgatástan művelésében a kamerálisztika időszakától a Magyary-iskola koráig*, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest, 2014.
33. KOI Gyula: Egyed István élete és munkái, *Államtudományi Műhelytanulmányok*, 2016/12, 1–12.
34. KOZÁK Péter: *Névpont – Egyed István*, 2013. Forrás: <http://nevpont.hu/view/10235> (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.)
35. LŐRINCZ Lajos: *A közigazgatás alapintézményei*, HVG-Orac, Budapest, 2010.
36. LÖVÉTEI István: Egyed István (1886–1966). In: szerk. LŐRINCZ Lajos – LÖVÉTEI István – SZAMEL Katalin: *A magyar közigazgatás-tudomány klasszikusai 1874–1947*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1988.
37. MAGYARY Zoltán: Két korszak mezsgyéjén: jogállam – a cselekvő állam, *Bányászati- és Kohászati Lapok*, 1939/3, 109–110.
38. *Őszi kiállítás. Budapest, Múcsarnok. 1926. okt.- nov. Az 1926. évi őszi kiállítás tárgymutatója a Képzőművészek Új Társasága, a Paál László Társaság, a Szövetség Művész Társaság, valamint néhai Kemendi Jenő, L. Egyed Erna, és Makoldy József csoportos illetve emlékkiállításával*, Országos Magyar Képzőművészeti Társulat – Budapesti Hírlap Nyomda, Budapest, 1926.
39. PATYI András: *Heti gondolat: Egyed István*, NKE, Budapest, 2015. Forrás: www.uni-nke.hu/hirek/2015/01/26/heti-gondolat-egyed-istvan (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.)
40. SCHWEITZER Gábor – HALÁSZ Iván: Peregrináció Germániában. Somló Bódog a lipcsei és a hallei egyetemen (1896–1897), *Jogtudományi Közöny*, 2010/6, 286–292.
41. SCHWEITZER Gábor – HALÁSZ Iván: Peregrination in Germany. Bódog Somló at the Universities of Leipzig and Heidelberg (1896-1897), *Acta Juridica Hungarica*, 2010/2, 109–121.
42. SCHWEITZER Gábor: Az alkotmányjog-tudomány képviselőinek reflexiói az ún. zsidótörvényekre 1938 és 1943 között, *Állam- és Jogtudomány*, 2014/4, 77–96.
43. SOLTÉSZ István: *Bibliográfia az alkotmányról, az államról, az Országgyűlésről, a központi állami szervekről és a választási rendszerekről 1000–2014*, Országgyűlési Könyvtár, Budapest, 2015.
44. SZAMEL Lajos: *A magyar közigazgatás-tudomány*, Közgazdasági- és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1977.
45. SZONTAGH Vilmos: *A közigazgatási jogtudomány tankönyve*, Debreceni Tudományegyetemi Nyomda, Debrecen, 1948.
46. TAMÁS András: *A közigazgatási jog elmélete*, Szent István Társulat, Budapest, 2010.
47. Főszerk. TRÓCSÁNYI László: *A mi alkotmányunk. Vélemények és elemzések Magyarország Alkotmányáról*, CompLex Wolters Kluwer, Budapest, 2006.

Internetes források

1. Választói névjegyzék. Forrás: <http://archives.hungaricana.hu/hu/archontologia/46222/?query=L-TAR%3DBFL> (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.)
2. VARGA Csaba: *A Horthy fasizmus állam- és jogbölcselete. Az ELTE ÁJK tanácsülésén 1955. január 29-én rendezett vita Szabó Imre készülő könyvének [A burzsoá állam- és jogbölcselet Magyarországon] IX. fejezetéről*, É.n. Forrás: <http://jesz.ajk.elte.hu/varga19.html> (A letöltés dátuma: 2016. 04. 01.)

Jogforrások

1. 1920. évi I. törvénycikk az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről.
2. 1925. évi XXVI. törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról.
3. 1926. évi XXII. törvénycikk az Országgyűlés felsőházáról.
4. 1907. évi LX. törvénycikk a magyar királyi Közigazgatási Bíróság hatáskörének kiterjesztéséről.

Dr. Koi Gyula PhD (koi.gyula@uni-nke.hu) tudományos főmunkatárs (NKE ÁKK Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Intézet); tudományos munkatárs (MTA TK Jogtudományi Intézet). Okleveles igazgatásszervező (BKÁE ÁK, 2002); állam- és jogtudományi doktor (SZTE ÁJK, 2010); kínai szakos vendéghallgató (ELTE BTK, 2008–2010); az állam- és jogtudományok doktora, summa cum laude (SZE ÁJDI, 2014). PhD-fokozatát közigazgatás-tudományi és összehasonlító közigazgatás-elméleti tárgyú doktori dolgozatával szerezte. Kutatási és szakterületei: közigazgatás-elmélet (magyar és külföldi közigazgatási jog és közigazgatástan; a Magyary-iskola; Magyary Zoltán életművének feldolgozása és összes munkáinak szövegkritikai kiadása); összehasonlító közigazgatási jog (kínai közigazgatási és alkotmányjog; orosz közigazgatási és alkotmányjog; kínai–orosz kapcsolatok).